

حریم خصوصی

صدیقه بیگم سامنی

میثم کاکاوندی

فرگس نیک رهی

www.ketab.ir

سرشناسه : سامنی، صدیقه بیگم/۱۳۳۶
عنوان و نام پدیدآور : حریم خصوصی، نویسندگان: صدیقه بیگم سامنی،
میثم کاکاوندی، نرگس نیک‌رهی
مشخصات نشر : تهران: فانوس دنیا، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری : ۲۳۸ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س. م.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۹۷-۶۶-۶
رده بندی دیویی ۴۴۸/۳۲۳
شماره کتابشناسی ملی : ۶۰۹۵۸۳۴

www.fanoosedonya.ir
Fanoos.donya@yahoo.com

حریم خصوصی

نویسندگان: صدیقه بیگم سامنی، میثم کاکاوندی، نرگس نیک‌رهی

انتشارات: فانوس دنیا

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۹۷-۶۶-۶

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۵۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۷	بخش اول: کلیات
۷	فصل اول: مفاهیم و اصطلاحات
۲۹	فصل دوم: ارکان و عناصر حریم خصوص
۴۳	فصل سوم: تحولات حریم خصوصی
۸۷	فصل چهارم: حریم خصوصی در اعلامیه‌های جهانی و اسناد بین‌المللی و معاهدات منطقه‌ای حقوق بشر
۱۰۳	فصل پنجم: تفاوت دیدگاه اسلام و غرب در خصوص حق حریم خصوصی
۱۱۹	بخش دوم: مطالعه تطبیقی حریم خصوصی
۱۱۹	فصل اول: حریم خصوصی در حقوق کشورها
۱۴۹	فصل دوم: وضعیت حریم خصوصی در فقه و حقوق ایران
۲۳۱	فهرست منابع و مآخذ
۲۳۳	الف: کتب عربی
۲۳۵	ب: کتب فارسی
۲۳۷	ج: مقالات
۲۳۸	د: منابع لاتین
۲۳۸	ه: تارنماها

مقدمه

با توجه به شاکله اسلامی حکومت ایران و همچنین با ذکر اصول ۲۲، ۲۳ و ۲۵ قانون اساسی و قوانین متعددی از جمله قانون مجازات اسلامی (مواد ۵۷۰، ۵۷۲ تا ۵۷۵، ۵۸۱، ۶۰۸، ۶۹۱، ۶۹۴)، ماده ۳ قانون آیین دادرسی مدنی، ماده ۲۲، ۲۴ و ۲۷ قانون آیین دادرسی کیفری، قانون مطبوعات و برخی قوانین دیگر، و فرمان امام خمینی (ره) می‌توان به این نتیجه رسید که حق حریم خصوصی در حقوق ایران دارای جایگاه ویژه‌ای است و مصون از تعرض می‌باشد و هیچ‌کس حق ورود و یا نقض آن را ندارد. اما این مصونیت از تعرض و تحدید با در نظر گرفتن ضروریات مهم حکومت اسلامی و به‌خاطر مصالح عمومی جامعه و با توجه به مستندات عقلی و نقلی مطلق نیست و در جاهایی ممکن است این حق تحدید و حتی نقض گردد که نه تنها این نقض غیرقانونی نبوده بلکه کاملاً از پشتیبانی و حمایت قانون نیز برخوردار می‌باشد.

یکی از مهمترین حقوق فردی که در جامعه باید رعایت شود، حق داشتن حریم خصوصی می‌باشد. حریم خصوصی آن بخش از زندگی هر انسانی است که در آن از آزادی در برابر بازخواست و کیفر حقوقی برخوردار می‌باشد و هرگونه تصمیم‌گیری نسبت به آن،

اطلاع، ورود و نظارت بر آن منحصرأ در اختیار اوست و مداخله دیگران در آن، یا دسترسی به آن، بدون اذن فرد مجاز نیست.

حق بر حریم خصوصی یا حق بر خلوت^۱ از بایسته‌های کرامت انسانی است و شرایط لازم برای رشد و تکامل شخصیت افراد را فراهم می‌آورد که علاوه بر اخلاق در حقوق نیز معتبر است، چرا که لازمه رشد و تعالی انسان، ایجاد احساس امنیت در اوست. مفهوم و قلمرو حق حریم خصوصی را می‌توان با فرهنگ و نوع حکومت حاکم بر یک جامعه مرتبط دانست. از این نظر، برحسب اینکه، فرهنگ حاکم بر یک جامعه یک فرهنگ مذهبی یا غیرمذهبی و نظام حاکم بر یک جامعه یک نظام سیاسی استبدادی و توتالیسم یا دموکراتیک باشد، مفهوم و قلمرو این حریم، می‌تواند موسع یا مضیق باشد. این حق امروزه در اسناد بین‌المللی نظیر ماده ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)، ماده ۸ کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین (۱۹۵۰) و در ماده ۷ و بند ۱ ماده ۹ و بند ۱ ماده ۱۲ و خصوصاً ماده ۱۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) و همچنین در ماده ۳۵ بیانیه اصول اجلاس عالی سران، درباره جامعه اطلاعاتی مصوب ۲۰۰۳ به‌طور صریح به غیرقابل تعرض بودن آن اشاره شده است. اهمیت حق بر حریم خصوصی به اندازه‌ای است، که امروزه، حتی تقریباً تمام کشورها حق حریم خصوصی را به‌گونه‌ای صریح یا ضمنی در قوانین اساسی خود پذیرفته‌اند و دست‌کم به حق قابل‌تعرض نبودن مسکن و

¹ Right of Privacy

خصوصی بودن ارتباطات اشاره کرده‌اند. جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نشده است و به واسطه ملزم بودن به ارزش‌های اسلامی و نیز مفاد قانون اساسی، حفظ و حفاظت از حقوق شهروندان را همواره بر خود فرض دانسته است، از جمله اینکه، در برخی از اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مانند؛ اصل ۲۲، ۲۳ و ۲۵ به‌طور مستقیم مقوله‌ای از حریم خصوصی را مورد حمایت قرار داده است و در برخی دیگر نظیر اصول ۱۴، ۲۰، ۲۴، ۳۸ و ۳۹ با تفسیر موسع دلالت بر مضامین مرتبط با آن می‌نماید. در قوانین عادی نیز تا حدودی به حریم خصوصی انسان‌ها توجه شده است. مواد ۵۷۰، ۵۷۲ تا ۵۷۵، ۵۸۱، ۶۰۸، ۶۹۱، ۶۹۴ قانون مجازات اسلامی، ماده ۳ قانون آیین دادرسی مدنی، ماده ۲۲، ۲۴ و ۲۷ قانون آیین دادرسی کیفری، قانون مطبوعات و برخی قوانین دیگر، از جمله قوانینی هستند که در برخی از موارد آنها، به حریم خصوصی توجه شده است. همچنین در نگرشی اجمالی به فرمان هشت ماده‌ای بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی رحمه‌الله علیه، می‌بینیم که حقوق شهروندی به شدت مد نظر قرار گرفته شده است. طرح حمایت از حریم خصوصی که در کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است، به تقسیم‌بندی مصادیق این حق پرداخته است. از جمله، شاخه‌های مصادیق حریم خصوصی، استفاده از ماهواره، اینترنت و همچنین مسئله حجاب است. از آنجایی که جمهوری اسلامی ایران یک کشور اسلامی است و همچنین، به‌خاطر فرهنگ دیرینه‌ای که دارد محدودیت‌هایی را به موجب قانون بر این

مصادیق مترتب نموده‌اند. مثلاً با ورود مقوله ماهواره به جامعه واکنش‌های تند و کند علیه آن آغاز گردید. واکنش‌ها تا آنجا ادامه یافت، که سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان منتخب مردم در مجلس شورای اسلامی ناگزیر از بررسی این موضوع شدند و در سال ۱۳۷۳ قانونی در مجلس به تصویب رسید که استفاده از تجهیزات دریافت از ماهواره را ممنوع کرد. به موجب این قانون، ورود، توزیع و استفاده از تجهیزات دریافت از ماهواره جزء در مواردی که قانون تعیین کرده باشد، ممنوع است. همچنین، می‌توان به ممنوعیت بدحجابی در فقه (که دلیل اصلی وجوب و ضرورت آن، آیه ۳۱ سوره مبارکه نور می‌باشد) و حقوق که مهم‌ترین آن در ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی و تبصره این ماده تبلور یافته است، اشاره کرد. این محدودیت‌ها به دلیل تلاقی با حریم خصوصی به شدت از طرف مخالفان مورد انتقاد قرار گرفته است.

کتاب حاضر بر آن است تا به بررسی قلمرو حقوقی اختیارات حکومت اسلامی نسبت به حریم خصوصی در نظام حقوقی ایران بپردازد. در این راستا، به مبانی شرعی (آیات قرآن و احادیث معصومین) و عقلی (استدلالات فقها و حقوقدانان) ارائه شده، برای ضرورت وجود حکومت اسلامی پرداخته خواهد شد. گستره و محدوده اختیارات مربوط به حکومت اسلامی که با تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مشخص گردیده است، موضوع دیگری است که مورد بررسی قرار خواهد گرفت. از طرف دیگر، مفاهیم حریم خصوصی افراد هم در حقوق ایران و هم در سایر نظام‌های حقوقی به همراه مبانی آن‌ها و نیز بررسی میزان انطباق مبانی مذکور با

ملاک‌های اسلامی (شیعی) مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. در آخر نیز به میزان اختیارات حقوقی نظام جمهوری اسلامی ایران نسبت به حریم خصوصی افراد، به‌ویژه، در مورد ممنوعیت استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و محدودساختن اینترنت، محدودیت روابط زن و مرد، ممنوعیت بدحجابی و همچنین امر به معروف و نهی از منکر پرداخته خواهد شد.

www.ketab.ir